

Thư viện trên toàn cầu trong cuộc chiến chống lại đại dịch COVID-19

Trong tình hình diễn biến phức tạp của bệnh truyền nhiễm do chủng mới virus Corona gây ra (COVID-19), nhằm kiểm soát và ngăn chặn sự lây lan của dịch bệnh, mọi hoạt động sản xuất, kinh doanh, dịch vụ tại nhiều quốc gia buộc phải tạm dừng. Các nhà chức trách, các cơ quan quản lý trên khắp thế giới đang nỗ lực một mặt thu thập và xây dựng thông tin về dịch bệnh, tiến hành xét nghiệm và chữa trị cho những người bị nhiễm virus, đồng thời dần dần hồi phục một số hoạt động kinh tế - xã hội.

Các thư viện trên khắp thế giới cũng đang phải đối mặt với những lựa chọn khó khăn liên quan tới việc cung cấp dịch vụ thư viện: đóng cửa hoàn toàn hay giảm hoạt động? Chính phủ tại các quốc gia đang áp dụng các chính sách khác nhau. Một số quốc gia có số lượng ca nhiễm bệnh không nhiều và không áp dụng biện pháp giới hạn cụ thể nào. Tuy nhiên ngay cả trong những trường hợp này, các thư viện vẫn được khuyến nghị áp dụng các biện pháp giữ gìn vệ sinh thông thường, ví dụ như đảm bảo nhân viên và bạn đọc dễ dàng tiếp cận với nguồn nước, xà phòng và chất khử trùng, vệ sinh tài liệu, các trang thiết bị máy móc, bề mặt bàn ghế luôn sạch sẽ. Tại các quốc gia có các biện pháp nghiêm ngặt hơn, ví dụ như hạn chế tập trung đông người nơi công cộng và cách ly một số khu vực bị ảnh hưởng nhất thì thư viện cần áp dụng giãn cách trong phòng đọc, hạn chế tiếp xúc trực tiếp với bạn đọc, giảm dần số lượng giờ làm việc, cho phép nhân viên làm việc từ xa nếu có thể. Ở những quốc gia có số lượng nhiễm bệnh cao buộc phải áp dụng các biện pháp nghiêm ngặt nhất thì các thư viện bị buộc phải đóng cửa. Trong trường hợp này, để tránh trường hợp bị “tê liệt” hoàn toàn, các thư viện cần thúc đẩy phát triển thư viện kỹ thuật số và tạo điều kiện cho người sử dụng được tiếp cận thư viện kỹ thuật số, tăng số lượng tài liệu và sách điện tử được mượn về nhà. Các thư viện chỉ được mở cửa trở lại khi có thể đảm bảo độ an toàn cho nhân viên và bạn đọc; cũng như sau khi đã có thông báo rõ ràng về tất cả các quy định mới cho người dùng thư viện, cả trực tuyến và tại chỗ, đồng thời sẵn sàng có kế hoạch đối phó trong trường hợp bị đóng cửa lại nếu tỷ lệ lây nhiễm đạt đỉnh mới. Đương nhiên mọi quyết định của Chính phủ hay Giám đốc thư viện để giới hạn hoạt động dịch vụ hoặc đóng cửa thư viện đều là một quyết định khó khăn, được thực hiện sau khi đánh giá các rủi ro tương đối và cần sự đồng hành, chia sẻ và thông cảm của cả cộng đồng.

Giữ an toàn tại nơi làm việc

Dựa trên các báo cáo về cách thức lây truyền của Covid-19, Tổ chức Y tế thế giới WHO khuyến cáo người dân thường xuyên rửa tay bằng xà phòng hoặc dung dịch sát khuẩn, không đưa tay lên mắt, mũi, miệng (ho hoặc hắt hơi bên trong khuỷu tay hoặc sử dụng khăn giấy rồi vứt ngay vào sọt rác), giữ khoảng cách với người đang ho hoặc hắt hơi, Hạn chế đến nơi công cộng, nơi tập trung đông người, tránh các điểm nóng Covid-

19. WHO cũng khuyến khích các thư viện tuân theo hướng dẫn và thường xuyên theo sát các khuyến cáo từ cơ quan y tế công cộng quốc gia.

Các nước đã dần thực hiện các quy định nghiêm ngặt đối với bạn đọc về việc đeo khẩu trang, đồng thời tiến hành kiểm tra nhiệt độ ở cửa ra vào thư viện và yêu cầu bạn đọc khai báo sức khỏe. Một số thư viện đặt màn hình bảo vệ, giảm giao dịch trực tiếp giữa bạn đọc và nhân viên thư viện, khuyến khích thanh toán dịch vụ trực tuyến, hoặc đeo găng tay khi sử dụng thẻ.

Việc đảm bảo nhân viên có sức khỏe tốt, tâm lý thoải mái trong công tác là điều cần thiết và cũng là một nghĩa vụ pháp lý. Thư viện Đại học Quốc gia Croatia đề nghị tất cả nhân viên kiểm tra thân nhiệt mỗi buổi sáng trước khi đi làm. Thư viện Quốc hội Argentina đặt ra quy trình về cách ứng phó nếu một nhân viên có triệu chứng nhiễm bệnh tại nơi làm việc mà toàn bộ nhân viên có mặt phải tuân theo. Nhiều thư viện giới hạn số lượng giờ làm việc trong ngày, cho phép nhân viên làm việc theo ca, như Hội đồng Thư viện Séc khuyến nghị. Các thư viện ở các nước Bắc Âu hạn chế các cuộc họp hết mức có thể. Chính phủ các nước Pháp, Ý, Hoa Kỳ hướng dẫn tăng cường công tác bảo dưỡng hệ thống thông gió tại các thư viện, đặc biệt các phòng đọc và kho, đề xuất thông gió không gian thường xuyên nhất có thể (5 phút mỗi giờ).

Xử lý vật liệu

Một câu hỏi quan trọng đối với nhiều người trong lĩnh vực thư viện là về nguy cơ lây nhiễm khi tiếp xúc với các tài liệu mang virus. Tuy hiểu biết của chúng ta về cách thức lây lan của vi rút vẫn còn hạn chế nhưng đã có một số nghiên cứu mới về sự tồn tại của vi rút trong không khí và trên các loại bề mặt khác nhau. Theo đó, có khả năng nó tồn tại lâu hơn trên nhựa và thép, ít hơn trên bìa cứng hoặc đồng, mặc dù các thử nghiệm này diễn ra trong điều kiện phòng thí nghiệm và nguy cơ nhiễm giảm theo thời gian.

Nghiên cứu của Viện Bảo tàng và Thư viện Hoa Kỳ cho thấy rủi ro từ giấy là thấp. Chính phủ Hà Lan cũng cho rằng khả năng lây nhiễm vi rút từ các bề mặt giấy, thư từ, sách vở là không đáng kể. Các thư viện ở Na Uy, Thụy Điển cho biết chưa có bằng chứng về sự lây lan qua các bề mặt giấy. Tuy nhiên, một số thư viện đã áp dụng thời gian chờ đợi (cách ly) trước khi xử lý sách mượn được trả lại, cho dù thời gian cách ly chưa được thống nhất. Ví dụ, chính phủ các nước Ai-len, Thụy Sĩ, Hà Lan, Bỉ và Nga yêu cầu cách ly 72 giờ, trong khi Cộng hòa Séc gợi ý 48 giờ, Hội liên hiệp Thông tin Thư viện Úc gợi ý sách được cách ly 24 giờ trước khi được đem ra xử lý và cho mượn lại, bởi rủi ro lây nhiễm sau khoảng thời gian này có thể được coi là không đáng kể.

Mặt khác, các thư viện cần chú trọng nhiều hơn tới khả năng lây truyền trên các bề mặt nhựa, chẳng hạn như bàn phím, chuột, đĩa CD và DVD, đồ chơi hoặc tai nghe. Những đồ vật này cần được thường xuyên làm sạch, lau chùi bằng khăn tẩm cồn hoặc tạm dừng lưu thông.

Quản lý làm việc từ xa

Với việc các thư viện và hiệp hội thư viện phải đóng cửa văn phòng, nhiều người làm thư viện đang phải đối mặt với những thách thức xung quanh việc làm thế nào để quản lý làm việc từ xa một cách hiệu quả?

Biện pháp tốt nhất là lập kế hoạch trước, đảm bảo rằng tất cả các nhân viên trong diện làm việc từ xa có phương tiện cần thiết (máy tính, Internet, phần mềm làm việc), cũng như được đào tạo kỹ năng kiến thức đầy đủ để làm việc hiệu quả và an toàn tại nhà, đồng thời có thể giữ liên lạc với đồng nghiệp dễ dàng. Bởi thời gian áp dụng các biện pháp giãn cách xã hội có thể rút ngắn hoặc kéo dài tùy thuộc vào tình hình dịch bệnh, các thư viện cần lên kế hoạch đối phó với các tình huống cụ thể và nghiên cứu các tác động lâu dài của làm việc từ xa lên yếu tố tâm lý của nhân viên, từ đó có biện pháp quản lý phù hợp.

Hành động của Hiệp hội, Thư viện Quốc gia và các đối tác thư viện

Bản thân các hiệp hội thư viện đang triển khai một số công việc để thông báo cho các thành viên của họ và hỗ trợ họ trong lúc khó khăn. Nhiều nơi đã thiết lập các trang với danh sách các nguồn và hướng dẫn đáng tin cậy ở cấp quốc gia và phối hợp giữa các giám đốc thư viện để chia sẻ ý tưởng và thực hiện. Những nơi khác đang cung cấp hỗ trợ hữu ích cho việc lập kế hoạch, cho việc quản lý nhân viên và tòa nhà thư viện, cũng như cho sự phát triển của các dịch vụ trực tuyến, thông qua danh sách kiểm tra và các khóa học hữu ích.

Các vấn đề đang diễn ra

IFLA nhận thức được rằng đại dịch đã làm nảy sinh một số vấn đề lớn: vấn đề bản quyền, những tác động của cuộc khủng hoảng đối với các lĩnh vực văn hóa, giáo dục và nghiên cứu, quyền riêng tư và việc đảm bảo các quy tắc dân chủ được bảo vệ.

IFLA đã tích cực vận động chính sách xung quanh những vấn đề này, đặc biệt là thông qua việc giúp hình thành và sau đó tham gia tuyên bố của UNESCO về di sản tư liệu và đại dịch COVID-19.

IFLA cũng đã dẫn đầu trong việc soạn thảo một lá thư cho Tổng Giám đốc Tổ chức Sở hữu Trí tuệ Thế giới kêu gọi hành động để đảm bảo các luật và thực tiễn về bản quyền được ủng hộ.

IFLA cũng đã nêu bật những thách thức mà các thư viện phải đối mặt trong việc truy cập sách điện tử. IFLA đã ký Tuyên bố ICOLC (The International Coalition of Library Consortia: Liên minh Thư viện Quốc tế) về quyền truy cập tài nguyên và COVID-19, đồng thời đưa ra bộ nguyên tắc để các hiệp hội thư viện sử dụng trong các cuộc đàm phán với chủ bản quyền.

Hành động của IFLA

Công việc của IFLA nhằm củng cố và hợp nhất lĩnh vực thư viện toàn cầu vẫn tiếp tục trong đại dịch COVID-19, quyết tâm duy trì động lực được tạo từ chương trình

Tầm nhìn Toàn cầu và việc ra mắt Chiến lược của chúng tôi vào năm ngoái, đồng thời tin tưởng mạnh mẽ rằng sứ mệnh mà Chiến lược đặt ra vẫn phù hợp hơn bao giờ hết.

Như đã nêu trong Câu hỏi thường gặp của chúng tôi về IFLA và đại dịch COVID-19, chúng tôi muốn đảm bảo rằng các tình nguyện viên và nhân viên của chúng tôi có thể tiếp tục công việc quan trọng của họ và đã chứng kiến một loạt các cuộc họp giữa kỳ thành công do các Đơn vị chuyên nghiệp/ Bộ phận chuyên môn của chúng tôi tổ chức.

Ngoài ra, Bộ phận của chúng tôi về Thư viện Y tế và Khoa học Sinh học, Nhóm Quan tâm đặc biệt về Bằng chứng cho Sức khỏe Toàn cầu và Thảm họa đã tổ chức hội thảo trên web vào ngày 23/4 về chủ đề bất bình đẳng sức khỏe kỹ thuật số tại thời điểm COVID-19 và một hội thảo khác về vai trò của người làm thư viện trong việc thu thập bằng chứng và chia sẻ truy cập mở để giúp đưa ra quyết định trên toàn cầu. IFLA cũng đã hỗ trợ một loạt các hội thảo trên web tập trung vào cách các thư viện có thể hỗ trợ kết nối và truy cập thông tin trong thời kỳ đại dịch.

Tuy nhiên, đây mới là bước khởi đầu. Chúng tôi cũng mong muốn giới thiệu những dịch vụ và cơ hội mới để xây dựng xã hội hội nhập thông tin trong tương lai. Trong lĩnh vực này, chúng tôi sẽ hợp tác chặt chẽ với các Đơn vị chuyên nghiệp/ các Bộ phận chuyên môn của chúng tôi - các đơn vị đáng tin cậy nhất để giúp truyền cảm hứng, gắn kết và tạo điều kiện kết nối trong lĩnh vực thư viện toàn cầu. Chúng tôi mong muốn được chia sẻ nhiều hơn nữa.

Nguồn: <https://www.ifla.org/covid-19-and-libraries#actions>

Lê Thị Thúy Hằng lược dịch